

In het licht van de kritiek

Variaties en patronen in de aandacht van de
literatuurkritiek voor auteurs en hun werken

Proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor aan de
Katholieke Universiteit Brabant, op gezag van de
rector magnificus, prof. dr. L.W.F. de Klerk,
in het openbaar te verdedigen ten overstaan van een
door het college van dekanen aangewezen commissie
in de aula van de Universiteit
op donderdag 9 juni 1994 te 14.15 uur

door

MARIA SUSANNA SOPHIA ELISABETH JANSSEN

geboren te Waalre

Hilversum
Verloren
1994

Promotor: Prof. dr. H.J.A. Verdaasdonk
Co-promotor: Dr. C.J. van Rees

© 1994 Uitgeverij Verloren, Larenseweg 123, 1221 CL Hilversum
tel. 035-859856 fax 035-836557

Van dit boek verscheen tevens een handelseditie als deel XIV in de reeks Publikaties van
de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen, met als ISBN 90-6550-415-X

Uitgave in samenwerking met de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen,
Erasmus Universiteit Rotterdam, Postbus 1738, 3000 DR Rotterdam
*No part of this publication may be reproduced in any form without written permission
from publisher and author*

Dit proefschrift vloeit voort uit een onderzoek dat gefinancierd is door de Nederlandse organisatie voor
Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), dossiernummer 301-180-018.

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
I Inleiding	9
II Een institutionele benadering van literatuur	13
1 Introductie	13
2 Bourdieu en het veld van culturele produktie	14
3 De studie van het literaire veld	17
4 De institutie literatuurkritiek	19
5 Het institutionele karakter van literair-kritische keuzen en oordelen	24
III De literair-kritische selectie	34
1 Introductie	34
2 Een empirische analyse van de selectie door de kritiek	42
2.1 Opzet analyse en dataverzameling	42
2.2 Het aanbod van poëzie en proza in 1978 en 1991	48
2.3 De aandacht voor het aanbod van nieuwe titels	51
3 Verschillen in de mate van aandacht voor individuele titels	58
3.1 De aandacht voor werken van niet-debutanten	59
3.2 De aandacht voor debuutwerken	65
4 Variaties en patronen in de aandacht van periodieken en critici	67
4.1 Periodieken	69
4.2 Critici	73
5 Commentaar	75
IV De rol van de auteur	78
1 Introductie	78
2 Opzet analyse en dataverzameling	87
3 Analyse van de literaire nevenactiviteiten van auteurs	90
3.1 Literaire nevenactiviteiten van auteurs per type uitgeverij	90
3.2 Veelbesproken versus overige auteurs van literaire uitgeverijen	91
4 Commentaar	97
V Ontwikkelingen in de literair-kritische aandacht voor auteurs	100
1 Introductie	100
2 Opzet case-studies	102

3	Ontwikkelingen in de literaire constellatie in de jaren '70	106
3.1	De entree van een nieuwe schrijversgeneratie	107
3.2	De opkomst van een nieuwe literair-kritische garde	111
VI	Rutger Kopland	117
1	Introductie	117
2	De literair-kritische receptie van Koplands werk	118
3	De critici van Kopland	131
4	De rol van Kopland	138
VII	Judicus Verstegen	145
1	Introductie	145
2	De literair-kritische receptie van Verstegens werk	146
3	De critici van Verstegen	157
4	De rol van Verstegen	159
VIII	Jacq Firmin Vogelaar	163
1	Introductie	163
2	De literair-kritische receptie van Vogelaars werk	165
3	De critici van Vogelaar	181
4	De rol van Vogelaar	185
IX	Conclusies	194
	Bronnen	202
	Literatuur	206
	Overzicht van tabellen	213
	Bijlagen hoofdstuk III t/m VIII	
	Bijlage III	214
	Bijlage IV	223
	Bijlage V	227
	Bijlage VI	231
	Bijlage VII	251
	Bijlage VIII	260
	Summary	276

Voorwoord

‘Wat is literatuurkritiek genomen over een aantal jaren? De voortdurende, zo niet jaarlijkse herbevestiging van een bepaald aantal reputaties; het lijkt de universiteit wel, zo betrouwbaar.’

Dat de kritiek betrouwbaar is, in de zin dat er sprake is van continuïteit en respect voor de regels van het spel, komt ook naar voren uit mijn onderzoek. Toch, gelukkig maar, geven mijn bevindingen van de afgelopen jaren me geen aanleiding om met de verzuchting van Kees Fens in te stemmen. Zowel de wereld van de kritiek als die van de wetenschap is heel wat enerverender en veelzijdiger dan hij suggereert. Mede daardoor heeft de studie van de literatuurkritiek tot op het laatst zijn kleur voor mij behouden.

Nog belangrijker in dit verband zijn evenwel de Anderen zonder wie geen enkel boek, literair of wetenschappelijk, tot stand komt. Een aantal van hen wil ik hier beslist noemen. Eerst en vooral zijn dat Hugo Verdaasdonk en Kees van Rees. Aan hen ben ik veel verschuldigd, voor hun inspirerende en kritische begeleiding alsook voor de vrijheid die ze me hebben gegund in de opzet en uitvoering van mijn onderzoek. Ten tweede dank ik mijn ouders, vrienden en collega's van de Tilburgse letterenfaculteit en de Rotterdamse Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen voor hun niet aflatende belangstelling en steun. Bij de verzameling van gegevens kreeg ik hulp van Christel Rienks en Chris van Meel. Tineke Huijssen en Marion Frissen corregeerden respectievelijk de Nederlandse tekst en de Engelse samenvatting van dit eindverslag.

* Kees Fens, *Een gedicht verveelt zich niet. Over poëzie* (Amsterdam: Querido 1987) 7.